

**Roskilde
University**

Aktivitetsbestemt sprogbrug i dynamiske miljøer

Borchmann, Simon Uffe

Published in:
Skandinaviske Sprogstudier

Publication date:
2015

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Borchmann, S. U. (2015). Aktivitetsbestemt sprogbrug i dynamiske miljøer. *Skandinaviske Sprogstudier*, 6(4), i-xiii.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

AKTIVITETSBESTEMT SPROGBRUG I DYNAMISKE MILJØER

Simon Borchmann
Roskilde Universitet
sub@ruc.dk

Dette temanummer udgives i forlængelse af seminaret *Aktivitetsbestemt sprogbrug i dynamiske miljøer* der blev afholdt på Roskilde Universitet den 2. oktober 2014. Seminaret blev arrangeret af medlemmer af forskergruppen Funktionel Grammatik og Pragmatik (FGP) på Roskilde Universitet. Formålet med seminaret var at samle sprogvidenskabelige, kognitionsvidenskabelige og psykologiske tilgange til en udforskende, åben debat om relationen mellem sprog og aktivitet. Interessen for denne relation opstod blandt deltagere i FGP på foranledning af nogle iagttagelser af den teoretiske pragmatik som danner grundlag for gruppens funktionelle beskrivelser af sprog og sprogbrug. Nedenfor følger først en redegørelse for disse iagttagelser, så følger en beskrivelse af det analytiske tiltag disse iagttagelser giver anledning til, og så følger et resumé af hvert af de tre analytiske bidrag til temanummeret.

Teoretisk pragmatik: handlinger og organiseringer af handlinger

Teoretisk pragmatik er kendetegnet ved et antal begreber og analyser der knytter sig til handlingsbegrebet. I henhold til den talehandlingsteoretiske analyse er den illokutionære handling en selvstændig enhed i meningsproduktion (Searle 1969); denne enhed har et intentionelt indhold der analyseres i et udsagn, *p*, og en angivelse af udsagnets relation til verden, *F*. *F* noteres som en operator der opererer på udsagnet *p*: *F(p)* (Searle 1969, 1999, 2010). I den

kommunikationslogiske analyse betragtes en sætning som et bidrag til et samarbejde (Grice 2001(1975)), og mens der peges på de omstændigheder en sætning ytres under, som faktorer i meningsproduktionen, så er det de intenderede inferenser der knytter sig til ytringen af sætningen, der er genstand for analyse. Ved at betragte en sproglig ytring som en handling bliver intention altså et nøglebegreb, og i talehandlingsteorien og kommunikationslogikken er intention et mentalt fænomen og i udgangspunktet noget der knytter sig til taleren.

Den første iagttagelse man kan gøre sig med udgangspunkt i ovenstående, er at man både i talehandlingsteorien og kommunikationslogikken ikke desto mindre bruger begreber der ikke knytter sig til enkelte handlinger, men til organiseringer af handlinger. Det gælder Searles begreb *kollektiv intentionalitet* (Searle 1995, 1999, 2010) og en række hermed forbundne begreber: *teamwork*, *kollektiv adfærd* og *kollektive mål* (1999, 2010). Og det gælder Grices begreber *samarbejde*, *udveksling* og *formål* (Grice 2001 (1975)). Tilsvarende kan man iagttagende at det normative grundlag der fremstilles i disse teorier, knytter sig til organiseringer af handlinger. Således er en række af Searles eksempler på såvel konstitutive som regulative regler aktivitetsspecifikke; i senere formuleringer af den essentielle betingelse 'X tæller som Y', tilføjer Searle da også et C for kontekst så den lyder 'X tæller som Y i C'. Og denne kontekst kan fx være bilkørsel, en retssag eller baseball (Searle 1995, 1999, 2010). Med formuleringen af samarbejdsprincippet præsupponerer Grice et vedtaget formål eller en retning for udvekslingen, og det er eksplicit at kvantitetsmaksimerne og relevansmaksimen rekurrerer til formålet med den udveksling ytringen af en sætning bidrager til. Det er endvidere værd at bemærke at Grice, når maksimerne beskrives, griber til analogier med organiseringer af ikke-sproglige handlinger, bl.a. at reparere bil og at bage kage.

Den næste iagttagelse man kan gøre sig, er at inddragelsen af de begreber der knytter sig til organiseringer af handlinger, ikke har konsekvenser for analysen af en talehandling eller den intentionelle struktur der knytter sig til den. Searle laver ganske vist en analyse af begrebet kollektiv intentionalitet og peger på at man må have førsproglige former for kollektiv intentionalitet for at man kan have sproglig kollektiv intentionalitet, og at kollektiv intentionalitet er en forudsætning for at man kan forpligte sig og dermed handle sprogligt. Men den analyse Searle laver af

talehandlingens intentionelle indhold - og af intentionalitet i det hele taget - i forlængelse af denne fremstilling, svarer fuldstændig til den analyse han lavede før disse begreber blev indført i teorien, og forudsætningsforholdet mellem kollektiv intentionalitet og sprogligt formidlet intentionalitet blev beskrevet. Således beskrives den intentionelle struktur med udgangspunkt i individet og uafhængigt af individets deltagelse i en organisering af handlinger med en kollektiv intention: Det er en mental repræsentation, dvs. nogle tilfredsstillelsesbetingelser, i en eller anden relation til verden; repræsentationen kan svare til verden; individet kan ønske eller intendere at verden kommer til at svare til repræsentationen; individet kan have følelser knyttet til en repræsentation (der ikke er relateret til verden); og repræsentationen kan svare til verden i og med at individet udfører en handling der får verden til at svare til den (Searle 1979, 1983, 1999, 2010).

Den intentionelle struktur der måske først og fremmest kendetegner os som involverede i organiseringer af handlinger, er derimod udeladt, nemlig den hvor vi ikke begynder med en repræsentation, men hvor vi søger information med henblik på regulere vore handlinger så vi opnår det resultat handlingerne er organiseret med henblik på at opnå. Tag et simpelt eksempel som at søge information om hvor lang kogetiden er, i den organisering af handlinger det er at lave et blødkogt æg. Her efterlader Searle os med den mulighed at forhøre os om hvorvidt en repræsentation af et bestemt antal minutter, fx 'ægget koger i tre minutter', svarer til verden eller ej, dvs. et ja-nej-spørgsmål. Searle tilføjer ganske vist følgende mulighed til de forberedende betingelser for den illokutionære handling at spørge: "S [speaker] (...) does not know the information needed to complete the proposition truly" (Searle 1969:66); her er de tilfredsstillelsesbetingelser udsagnet udgør, altså ufuldstændige. Men denne mulighed forekommer ikke i analysen af den intentionelle struktur. Vi kan så velvilligt prøve at hjælpe analysen på vej ved at anskue behovet for at få information om æggets kogetid som et åbent udsagn, dvs. 'ægget koger x minutter'. Men så bliver det til gengæld tydeligt at dette udsagn ikke er relateret til verden på nogle af de grundlæggende måder Searle angiver; det er hverken sådan at man antager at udsagnet svarer til verden, at man ønsker eller intenderer at det svarer til verden, at man har bestemte følelser knyttet til det ikke-relaterede, åbne udsagn, eller at verden svarer til udsagnet i og med individets handling. Hvis man skulle beskrive det bevidstheden er rettet mod i eksemplet, er det en variation, og

bevidstheden er rettet mod denne variation med henblik på at fastlægge den variabel variationen i kogetid formelt set udgør. Den relation der er mellem variabelen 'x' og en værdi der fastlægger variabelen, kan slet ikke beskrives som en svarer-til-relation; det er en bevægelse fra en tilstand af tvivl eller mangel på information til en tilstand af bilagt tvivl eller udbedret mangel, dvs. en dynamisk relation.

Udeladelsen af informationssøgning giver en række problemer i analysen af den intentionalitet der knytter sig til handlinger der indgår i organiseringer af handlinger. Tag et simpelt eksempel som det at opretholde afstanden til den forankørende bil i den organisering af handlinger det er at bevæge sig fra et sted til et andet i bil. Searle efterlader os med de muligheder at repræsentationen af en bestemt afstand til den forankørende svarer til verden, og/eller at verden skal svare til den. Hvis det var de muligheder der var, ville vi ikke have trafik, men kaos. Trafik forudsætter at bilister *opsamler* information om afstanden til den forankørende, at de regulerer deres handlinger i overensstemmelse med den information om afstanden de opsamler, at de opsamler information om de forandringer i afstanden deres informationsregulerede handlinger bevirker, at de regulerer deres handlinger i overensstemmelse med den information om forandringen i afstand deres informationsregulerede handlinger bevirker osv. osv. i et kontinuerligt negativt feedback-kredsløb af perception og handling i et foranderligt miljø. Noget tilsvarende gælder vores psykologiske struktur der relaterer sig til forandringer over længere tidsspænd; vi vil nødtigt flyve med en besætning der antager af den repræsentation at de har 20 tons brændstof, svarer til verden. Vi forudsætter at de med jævne mellemrum opsamler information om beholdningen af brændstof og regulerer deres handlinger i overensstemmelse med de forandringer i beholdningen de konstaterer, og tilsvarende med samtlige de forandringer et cockpit giver en besætning mulighed for at monitorere eller bevirke: trækraft, højde, profilets indfaldsvinkel, profilets form, halerorets position, kurs, vindstyrke, vindretning, sigtbarhed osv. Selv for den psykologiske struktur der relaterer sig til forandringer over lange tidsspænd, er dette feedback-kredsløb karakteristisk. Vi vil nødtigt behandles på et hospital hvor personalet antager at den repræsentation at vi er syge, svarer til verden; vi vil foretrække at de opsamler information om vores tilstand, at de regulerer deres handlinger i

overensstemmelse de informationer de opsamler, at de opsamler informationer om de eventuelle forandringer i vores tilstand deres informationsregulerede handlinger bevirker osv. indtil de siger at de ikke kan eller vil bevirke forandringer mere. Det er med andre ord selve tilvejebringelsen af information, herunder monitoreringen af de forandringer som foregår, eller som vi bevirker i udøvelsen af aktiviteter, der er udeladt.

Ved at udelade den intentionelle struktur der kendetegner mennesket som informationssøgende væsen, afskærer man sig ikke kun fra en informativ analyse af de sproghandlinger hvormed vi efterspørger information, men også af de sproghandlinger hvormed vi imødekommer efterspørgsler på information. I den forbindelse kan man bemærke at det ikke af Searles beskrivelse fremgår *hvorfor* en taler angiver at en repræsentation svarer til verden. Mens ærlighedsbetingelsen og den essentielle betingelse for en hævde kan sikre at en repræsentation svarer til verden, så forhindrer den forberedende betingelse "It is not obvious to both S and H that H knows (does not need to be reminded of, etc.) p" (Searle 1969:66), ikke en syndflod af angivelser af at en repræsentation svarer til verden, som ingen efterspørger. Det at sige noget som er sandt, og som lytteren ikke ved, forekommer med andre ord at være et mål i sig selv; det er karakteristisk for en sprogbeskrivelse der udgår fra og er underordnet et epistemologisk projekt. Men det er uforeneligt med informationsudvekslinger der indgår som led i hverdagens organiseringer af handlinger; her er relevans et afgørende kriterium.

Udeladelsen betyder således at de underordnede handlinger som den arbejdsdeling en organisering af handlinger med den kollektive intention at dele information indebærer, efterlades ubeskrevet. Og tilsvarende gælder de underordnede handlinger som den arbejdsdeling en organisering af handlinger med den kollektive intention at *realisere* information indebærer, dvs. hvor ingen af parterne på forhånd har adgang til den information sprogbrugen skal bidrage til at gøre tilgængelig, f.eks. triagering i en akutmodtagelse (hvordan skal patienten prioriteres?), diagnosticering af et køretøjs fejlfunktion (hvilken komponent kan fejlen lokaliseres til, og hvad er årsagen til fejlfunktionen?), en havariundersøgelse (hvad skete der, hvad er årsagen til det skete, og hvilke sikkerhedsanbefalinger giver ulykken anledning til?), et taktikmøde (hvordan skal vi handle således at vi optimerer sandsynligheden for at nå vores mål?), forhandlingen om prisen på en

ydelse (hvad skal ydelsen koste?), en politiefterforskning (hvad er kendsgerningerne og omstændighederne omkring lovovertrædelsen?), ja faktisk enhver sprogbrug med henblik på at tilvejebringe information.

Talehandlingsteoriens udeladelse af sprogbrug med henblik på tilvejebringelse af information (når vi ser bort fra ja-nej-spørgsmål) er en naturlig konsekvens af at udgangspunktet er en intentionel tilstand der kan tilskrives en sandhedsværdi. Denne udeladelse giver imidlertid problemer når man forsøger at anvende sprogbeskrivelser der er baseret på talehandlingsteoriens analyse af ytringers intentionelle indhold, på organiseringer af talehandlinger med den kollektive intention at dele information eller realisere information.

Den kommunikationslogiske beskrivelse har ikke denne svaghed for så vidt som samarbejdsprincippet, kvantitetsmaksimerne og relevansmaksimerne fordrer at det formål der regulerer delingen eller realiseringen af information, inddrages i beskrivelsen. Til gengæld er lytterens rolle reduceret til at lave inferenser taleren intenderer; det udelukker inferenser der dannes kollektivt. Endvidere kan man bemærke at Grice ikke siger meget om hvad et formål eller en retning er, hvordan et formål vedtages, og hvad der sker hvis der ikke er et vedtaget formål eller en retning for udvekslingen.

Organiseringer af handlinger som meningsproduktionens basis

Ovennævnte iagttagelser peger på den mulighed at man i den pragmatiske analyse af ytringers funktion og virkemåde erstatter den illokutionære handling som meningsproduktionens basis med en organisering af handlinger. Dvs. at man ikke anser den illokutionære handling for en selvstændig enhed i meningsproduktionen, men som et bidrag til den meningsproduktion en organisering af handlinger med henblik på at opfylde et formål udgør.

Dette greb er ikke nyt; det kan med en vis rimelighed siges at være indebyrden af Wittgensteins begreb sprogspil, og det er udmøntet i retoriske genrestudier (Miller 1984, Bazerman 1994), i fagkommunikationsforskningen (Swales 1990, Bathia 1993), i samtaleanalysen (Schegloff 1988) og i interaktionsanalysen (Goodwin & Goodwin 1992). Men det er nyt i den pragmatiske analyse som grundlag for funktionelle sprogbeskrivelser.

Mens interessen fra FGP's side retter sig mod beskrivelser af ytringers generelle funktion og virkemåde, blev seminarets emne formuleret så det kunne tilgodese en række forskellige forskningsinteresser i relationen mellem sprog og aktivitet. Her følger de centrale formuleringer fra invitationen:

Omdrejningspunktet for seminaret er sprogbrug der indgår som led i udøvelsen af aktiviteter. [...]

Følgende minimale karakteristik skal [...] ikke forstås som en definition, men som en fremhævelse af egenskaber der kan være udgangspunkt for en diskussion: Aktivitetsbestemt sprogbrug er sprogbrug der indgår som led i udøvelsen af aktiviteter, herunder forberedelsen af udøvelsen, og som indgår med henblik på at udfaldet af aktiviteten lever op til bestemte succeskriterier. [...]

Succeskriterier kan være mere eller mindre specifikke, mere eller mindre eksplicite, mere eller mindre fastlagte, mere eller mindre konfligerende, ligesom der kan være forskellig grad af tilslutning til eller bevidsthed om dem. Derforuden kan der selv ved høj grad af tilslutning til og bevidsthed om kriterierne være forskellige forståelser af hvordan aktiviteten skal udøves for at udfaldet lever op til kriterierne, og hvordan de enkelte opgaver skal prioriteres. Der er således et betragteligt potentiale for forståelsesmæssige uoverensstemmelser og konflikter. Det gælder ikke mindst inden for aktiviteter hvor forskellige fagligheder er repræsenteret, og hvor lægfolk inddrages i beslutningsprocesser i tilknytning til udøvelsen. Når der er tale om aktivitetsbestemt sprogbrug, realiseres dette potentiale ikke desto mindre inden for en ramme der fordrer at man samarbejder. For så vidt kan den aktivitetsbestemt sprogbrug ses som et led i sociale processer hvor forståelsesmæssige uoverensstemmelser og konflikter håndteres løbende.

Med henblik på at få indblik i hvordan udøvere af aktiviteter monitorerer, bevirker og fortolker forandringer, blev seminaret rettet mod aktivitetsbestemt sprogbrug i dynamiske miljøer. Dette oplæg blev formuleret således:

Et særligt fokus for dette seminar er aktivitetsbestemt sprogbrug i dynamiske miljøer, dvs. miljøer hvor betingelserne for udøvelsen af aktiviteten løbende forandrer sig. Man kan diskutere af hvilken art disse betingelser er, og hvilke relationer der er mellem succeskriterier, sprogbrug, sociale processer og betingelser; men det berører ikke muligheden for at skelne analytisk mellem disse. Det er således også muligt at tage udgangspunkt i en ændring af betingelserne (...) med henblik på at undersøge hvordan denne ændring forstås og behandles i de sociale processer, herunder hvilket vidnesbyrd om forståelsesmæssige uoverensstemmelser og konflikter sprogborgen bærer, og hvilken rolle sprogborgen spiller i håndteringen af disse.

De tre bidrag til temanummeret tager udgangspunkt i denne ramme og præsenterer hver en beskrivelse af et konkret eksempel på sprogbrug der indgår som led i udøvelsen af en specifik aktivitet i et dynamisk miljø. De enkelte bidrag forholder sig mere eller mindre kritisk til rammen.

Engberg: Juridisk fortolkning som dynamisk miljø for sprogbrug

I Engbergs artikel betragtes den juridiske tolkning som den foregår i forbindelse med domme, som et eksempel på aktivitetsbestemt sprogbrug. Et særligt fokuspunkt er det forhold at udlægningen af lovtekster kan ændre sig over tid selvom der kun sjældent sker ændringer af lovenes formulering. I artiklen beskrives det hvorledes domfældelsesaktiviteten er med til at bestemme (fremtidige) betydninger af ord i lovenes formulering.

Engbergs tilgang har rødder i fagkommunikationsforskningen. Her antages det at de særlige professionelt-faglige kommunikationsbetingelser har indflydelse på de sproglige og tekstuelle konventioner der gælder for kommunikationen inden for et fagområde. Mens den pragmatiske, funktionelle beskrivelse retter sig mod udviklingen af generelle principper for sammenhængen mellem sprogbrug og aktivitet, retter Enbergs beskrivelse sig i overensstemmelse med den traditionelle fagkommunikationsforskning mod aktivitetsspecifikke sproglige og tekstuelle konventioner.

I beskrivelsen tages der udgangspunkt i danske domstoles aktivitet som udøvere af den dømmende magt. I henhold til idealet for denne aktivitet er

dommeren kun bundet af loven, og det forudsætter at det i sidste ende er muligt at finde frem til hvad loven siger. Det indebærer en bestemt måde at se på forholdet mellem sprog og betydning på. Der skelnes i artiklen mellem en stærk og en svag sprogopfattelse. Ifølge den første er betydninger bundet til ord og noget man afkoder når man læser tekster. Ifølge den sidste er ordene et vigtigt input til fortolkningsprocessen og bidrager dermed også til at bevare en vis stabilitet i denne proces. Men det er den fortolkende som foretager den nødvendige afvejning mellem forskellige faktorer som ender i fortolkningsresultatet.

Idealet forudsætter en stærk sprogopfattelse mens Engberg peger på at det er den svage sprogopfattelse der bedst beskriver aktiviteten og dens bestanddele.

Ved en analyse af tre domme vises det hvorledes fortolkninger og begrundede opfattelser af hvad loven siger, og hvordan situationen ser ud, spiller en central rolle i fortolkningen. Gennem disse handlinger skabes betydninger i bestemte situationer. Disse fortolkende betydningsskabelser har potentielt også betydning i fremtidige situationer da andre domstoles fortolkning af en lov indgår i grundlaget for senere fortolkninger. Det vil sige at domfældelses-aktiviteten er medvirkende til at bestemme (fremtidige) betydninger af sprogbrugen inden for aktiviteten.

Den indsigt man når frem til ved at se på domsfældelsen som aktivitetsbestemt sprogbrug, er at de juridiske aktivitetsudøvere har en definitionsmagt. Ved tilvejebringelsen af sådanne indsigter kan forskningen bidrage til overvejelser over hvordan aktiviteten bedst kan foregå. Her peger Engberg med henvisning til Christensen & Sokolowski (2002) på at det er nødvendigt at opstille krav til måden man argumenterer på når lovteksten som sådan ikke kan antages at have en styrende karakter. Det er retssystemets og juristernes demokratiske pligt at gøre det klart hvordan der er argumenteret i sagen, hvorfor denne argumentation er den mest relevante i den konkrete situation, og hvilke konsekvenser det har for senere sager.

Borchmann: "Fordi man ved aldrig" - emne, fokus og kohærens i informativ udøversprogbrug

I Simon Borchmanns artikel anvendes sprogbrug som led i aktiviteten semiprofessionel landevejscykling som eksempel. Beskrivelsen retter sig mod

ytringers generelle funktion og virkemåde som meddelelser, og den er teoretisk funderet på det sprogvidenskabelige begreb om struktur som det fremstilles i Dansk Funktionel Lingvistik. I artiklen tages der udgangspunkt i de etablerede sprogvidenskabelige beskrivelser af tetiske sætningers meddelelsesstruktur og informationsstruktur og af sekventiel kohærens. Gennem en analyse af et taktikmøde mellem sportsdirektører og ryttere på et cykelhold vises det at de etablerede sprogvidenskabelige beskrivelser resulterer i analyser der både er for lidt informative og misvisende. I forlængelse heraf foreslås en alternativ beskrivelse af naturlige sprogs meddelelsesstrukturelle og informationsstrukturelle egenskaber og en alternativ beskrivelse af sekventiel kohærens.

I artiklen lokaliseres problemet ved det etablerede beskrivelser til antagelsen om at prædikationen og dermed det kategoriske udsagn er den basale meddelelseskonstituerende struktur. Denne antagelse føres senere tilbage til de etablerede beskrivelseres fundering i filosofisk semantik hvor kognition og handling er adskilt, og hvor man har en præference for sprogbrug hvor lytteren/læseren er tilskuer den aktivitet sprogbrugen relaterer sig til semantisk.

De alternative beskrivelser funderes på den økologiske psykologis epistemologi hvor kognition og handling ikke kan adskilles, og baseres empirisk på sprogbrug der indgår som led i udøvelsen af aktiviteter. I henhold til den alternative beskrivelse anvendes sproglige meddelelser til at dele værdier, dvs. specifikationer af handlemuligheder (*affordances*). Der foreslås to semantiske strukturer der erstatter prædikationen som den basale meddelelseskonstituerende struktur: en udelukkelsesrelation mellem en afgrænset mængde af gensidigt udelukkende værdier af samme enhed og en angivet værdi der udelukker de andre værdier i den mængde den angivne værdi indgår i, og en ensidig afhængighedsrelation mellem en angivet værdi der skal deles, og en angivelse af under hvilke betingelser den værdi der skal deles, kan opsamles. Disse relationer danner samtidig grundlag for en beskrivelse af sekventiel kohærens; således beskrives kohærens som aktivitetsspecifikke relationer mellem værdier i forskellige mængder af værdier.

De to meddelelsesrelationer og kohærensrelationen gør det muligt at lave en informativ og retvisende beskrivelse af meddelelser der indgår som led i udøvelsen af en aktivitet, og af deres sekventielle kohærens.

Kjærgaard: På borgerens præmisser? Revision af borgerrettede tekster hos SKAT

I Anne Kjærgaards artikel betragtes SKAT's arbejde med at revidere tekster så de tager mere hensyn til modtageren, som et eksempel på aktivitetsbestemt sprogbrug. I artiklen undersøges det dels om SKAT's revisionsarbejde kan betragtes som en kontinuerlig bestræbelse mod tekster skrevet på borgerens præmisser, dels hvad Engeströms model over aktivitetssystemer kan bidrage med i forståelsen af revisionsarbejdet.

Artiklen omfatter to analyser: en analyse der retter sig mod produkterne af revisionsaktiviteten, og en analyse der retter sig mod den proces der ligger bag produkterne. I den første analyseres tre versioner af et brev for at se hvordan de lever op til et erklæret mål om at være forståelige og imødekommende: en oprindelig version og to reviderede versioner. Her undersøges revisionsaktiviteten hos SKAT med udgangspunkt i en forståelse af aktiviteter som målorienterede og med fokus på de reviderede tekster. I den anden analyse tages der udgangspunkt i Engeströms model over aktivitetssystemer der indeholder en mere omfattende karakteristik af hvilke elementer der er særligt relevante i studiet af aktiviteter. Her analyseres et interview der giver indblik i den proces der ligger bag de reviderede brevversioner og bag revisionsarbejdet mere generelt.

I analysen af brevversionerne gøres den iagttagelse at spørgsmålet om hvorvidt revisionsarbejdet er udtryk for en kontinuerlig bestræbelse mod mere forståelige og imødekommende tekster, ikke kan besvares entydigt ud fra brevversionerne. Der peges på to faktorer som udslagsgivende for dette resultat: For det første er det vanskeligt alene ud fra brevversionerne at afgøre hvilke bestræbelser der ligger bag teksterne. For det andet er den forståelse af en aktivitet at den sigter på at opfylde bestemte mål, for snæver. Disse problemer bruges som begrundelse for en supplerende analyse hvor aktiviteten ansues som en proces som den tager sig ud for repræsentanter for centrale aktørgrupper i aktiviteten. Her udvides datagrundlaget med interviews med fagmedarbejdere og sprogmedarbejdere, og der trækkes på en forståelse af aktiviteter der inddrager flere komponenter end målorientering, nemlig Engeströms model over aktivitetssystemer.

De iagttagelser der gøres ud fra denne analyse, er for det første at revisionsarbejdet kan betragtes som en kontinuerlig bestræbelse på at skrive

forståeligt og imødekommende; interviewene afdækker rationalet bag revideringerne og danner grundlag for en entydig vurdering af versionerne. For det andet afhænger målene med aktiviteten af hvem man spørger. For det tredje afdækker denne analyse det resultat af revisionsaktiviteten at fagmedarbejderne tilegnede sig nogle redskaber der kunne gøres deres tekster mere borgerrettede. Derfor konstateres det at de to medarbejdergrupper fagmedarbejdere og sprogmedarbejdere ikke adskiller sig hvad angår normer: Også for revisionsarbejdet anser begge faggrupper det for selvfølgeligt at tekster skal være skrevet på borgernes præmisser.

I konklusionen fremhæves det at inddragelsen af modellen over aktivitetssystemer sikrer et grundlæggende blik for den mulige flerstemmighed der karakteriserer aktiviteter.

Litteratur

- Bazerman, Charles (1994). *Systems of Genres and the Enactment of Social Intentions*, i: Aviva Freedman & Peter Medway (red.) *Genre and the New Rhetoric*, London: Taylor & Francis.
- Bhatia, Vijay K. (1993). *Analysing genre: Language use in professional settings*, New York: Longman.
- Goodwin, Marjorie H. & Charles Goodwin (1992) *Assessments and the Construction of Context*, i: Duranti, Alessandro & Charles Goodwin (red.) *Rethinking Context: Language as an Interactive Phenomenon*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Grice, Paul (2001 (1975)). *Logic and Conversation*, i: Henriksen, Carol (red.) *Can you reach the salt?*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Miller, Carolyn (1984). *Genre as social action*, *Quarterly Journal of Speech* 70: 151-167.
- Schegloff, Emanuel (1988). *Presequences and Indirection: Applying Speech Act Theory to Ordinary Conversation*, *Journal of Pragmatics* 12: 55-62.
- Searle, John (1969). *Speech acts*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, John (1979). *Expression and meaning*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, John (1983). *Intentionality*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Searle, John (1995). *The Construction of Social Reality*, Harmondsworth: Penguin.
- Searle, John (1999) *Mind, Language and Society. Philosophy in the Real World*,
London: Weidenfeld & Nicholson.
- Searle, John (2010). *Making the social world: the structure of human civilisation*,
Oxford: Oxford University Press.
- Swales, John M. (1990). *Genre Analysis: English in academic and research settings*,
Cambridge: Cambridge University Press.
- Wittgenstein, Ludwig (1995). *Filosofiske undersøgelser*, København: Munksgaard.